

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת יתרו תשע"ה לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתמ"ד

לך לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך. ויש לומר דרבי חנינא בן עגיל הוי סבירא ליה דהשכר הוא הן בעולם הזה והן בעולם הבא, ולמען ייטב לך קאי על טוב עולם הזה, ולמען יאריכון ימיך קאי על עולם שכולו ארוך. ושאלתו לא היה על שינוי הלשון שבין לוחות הראשונות לאחרונות, דהרבה נשתנו אלו מאלו, אלא שאל על הענין שלא נאמר טובות העולם הזה בראשונים, שלא נאמר בו 'טוב' שזהו טובות העולם הזה.

ועל זה אמר לו רבי חייא בא אבא, שאינו יודע אם נאמר בדברות האחרונות 'טוב', הבטחה לטובות עולם הזה, דהוי סבירא ליה דגם זה קאי רק על יום שכולו טוב. ורבי תנחום השיב לו דבאמת יש לומר דקאי על עולם הזה, והא דלא נאמר בראשונות, כיון שנשתברו הלוחות ופרחו האותיות למעלה, ואז לא היה נשאר הטוב בעולם הזה כלל, וח"ו פסקה טובה מישראל. אבל אריכות ימים דקאי על עולם הבא, אף שפרחו האותיות בעולם הזה, נשאר במקומם למעלה ודפח"ח.

ויש לומר עוד, על פי מה שביארנו במקום אחר (עיין שמן ראש ח"ט פ' ויקהל רנה.) דבפרשת תשא (לד-כג) כתיב, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון וגו', ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות את פני ה' אלקיך, ובפרשת משפטים כתיב גם כן שלש פעמים בשנה וגו' (כג-יז), ולא סיים ולא יחמוד איש את ארצך. דהענין הוא, כי

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים, כי לי כל הארץ (ויט-ה). בילקוט (רעו) רבי אליעזר אומר זה ברית שבת ע"כ.

ומתחלה נקדים לבאר מה שאמרו בגמרא (בבא קמא נד:) שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא, מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב, ובדברות האחרונות נאמר בהם טוב [גבי כיבוד אב ואם דכתיב בהן למען ייטב לך]. אמר לו עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאינו יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו. כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי, שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה, אזל לגביה, אמר ליה ממנו לא שמעתי אלא כך אמר לי שמואל בר נחום וכו', הואיל וסופן להשתבר. וכי סופן להשתבר מאי הוי, אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל ע"כ. והקשו המפרשים דאיך אפשר שלא ידע רבי חייא בר אבא פסוק ערוך. ועוד מפני מה חס על כי 'טוב' יותר מעל ברכת אריכת ימים דכתיב בקרא, ולא חש שישתברו הלוחות, ופסקה אריכות ימים ח"ו מישראל.

וראיתי לפרש בשם הגר"א ז"ל (הובא בהמאור הגדול בפרשתון) דבגמרא (קידושין ט:): מבואר, דלמאן דאמר יש שכר מצוה בהאי עלמא, אז פירושו דקרא למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, כפשוטו בעולם הזה. אבל למען דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אז כוונת הכתוב, למען ייטב

ובזה נחזור למצות שבת קודש, שאמר ה', ושמרתם את בריתי, זה ברית שבת, והייתם לי סגולה מכל הארץ. דהנה בקול אריה עה"ת (פ' החודש) כתב בשם הגר"א ז"ל לפרש דברי רש"י והייתם לי סגולה מכל העמים, סגולה היינו אוצר חביב, כמו וסגולת מלכים (קהלת ב-ח), כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם, כך אתם תהיו לי סגולה משאר אומות. דהכוונה, דדרך המלך העושה לו אוצר, גונו בתוכו דברים יקרים מפז ומפנינים שלא נמצאו במדינתו, רק מביאים ממדינת הים אבנים טובות ומרגליות. ואצל מלך מלכי המלכים הקב"ה שברא הכל וכל העולם דיליה, אינו נחשב אצלו כלום לעשות ממנו אוצר, דהלא הכל שלו, ולי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות (הגי ב-ח), ומאיזה דבר יעשה לו אוצר. אך דבר אחד יש לעשות ממנו אוצר אשר אינו ביד הקב"ה, והוא 'יראת שמים', שניתן הבחירה ביד האדם, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג.). ולכן אמרו ז"ל (שם) אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחאי, אין לו להקב"ה בבית גניזו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר יראת ה' היא אוצרו (ישעיה לג, ו), וזה חשוב אצלו יתברך שמו לגונו בתוך אוצר. וזהו שאמר, 'אם שמוע תשמעו בקולי', שהיות כי יראת שמים ניתנת הבחירה בידכם, על כן 'והייתם לי סגולה', היינו אוצר, כי מזה אוכל לעשות לי אוצר, 'כי לי כל הארץ' ואינן אצלי דבר חשוב לעשות ממנו אוצר, רק יראת שמים בלבד שאינו ברשותי, וניתן בידכם הבחירה עכ"ד.

והנה חוץ מיראת שמים מצינו עוד דבר שהוא נמצא בבית גניזו של הקב"ה, והוא מה שאמרו חז"ל (שבת י:): לדעת כי אני ה' מקדשכם [להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם], אמר ליה הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גניזי ושבת שמה, ואני מבקשה ליתנה לישראל לך והודיעם ע"ש. הרי כי קדושת השבת שאנו מקדשים לה, היא מבית גניזו של הקב"ה. ומבואר בסידורו של שבת (שורש ה' ענף ט' אות ט'), דלכאורה יש לעורר על מה שאמרו בלשון 'מתנה' טובה יש לי, הלא כשאחד יש לו דבר ורצונו ליתנו במתנה לאחר, נקרא מתנה אצל המקבל, ואצל הנותן לא יקרא שם מתנה רק דבר או חפץ, והיה לו לומר

הנאות טוב עולם הזה כל אחד יודע ורואה מהו, אבל טוב עולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך, ומה רב טובך אשר צפנת ליראיך. אמנם נאמנו עלינו דברי חז"ל (אבות ד-יז) דיפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. ואם כן טובת האדם בעולם הזה כל ימיו הוא כקליפת השום נגד שעה אחת של טוב העולם הבא. ומכל שכן בצדיקים שזוכים להגיע למדריגת יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (שם), הרי בודאי שהנאת עולם הזה אין לה שום ערך לגבי חשיבות וערך קיום המצוה לכשלעצמה.

ולכן במתן תורה שנתעלו ישראל ברום המעלה, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, לא היה מקום לחוש שימנע מלעלות לראות פני ה', בשביל הפסד כסף וזהב, שיבואו לחמוד את ארצו ולבוז שלל הונו ורכושו, כי כל אשר יתן לו יתן בעד קיום מצוה. ורק אחר שנפלו ממדריגתם בחטא העגל, ויצר הרע חזרה ללבם, אז יתכן שיעשה האדם חשבונות על הפסד ממונו בשעה שעולה לראות פני ה', על כן בפרשת תשא הוסיף להבטיחם, שלא יחמוד איש את ארצו בעלותך לראות את פני ה', ויוכל לפנות דעתו ומחשבתו לה' בעלותו בשלש רגלים בבית ה'.

וכמו כן לעניינינו, בזמן מתן תורה כשקיבלו לוחות הראשונות, שפסקה אז זוהמתן, ונעקר יצר הרע מלבם, וכל תאות נפשם היתה להדבק בה', הרי לפחיתות ולבוזיון יחשב באמרו כבוד את אביך למען ייטב לך בעולם הזה, כי זהו כקליפת השום נגד השכר של למען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך, ומכל שכן כאשר הם עומדים במדריגה שיפה להם שעה של מעשים טובים מכל מה שיתכן בעולם. אמנם אחר החטא שנשתברו לוחות הראשונות, יש כבר הרבה בני אדם שלא משיגין עומק טובת עולם הבא, ומכל שכן שאין מעריכין חשיבות קיום המצוה בעצם, על כן הוצרך הכתוב לדבר עמהם כמו שמדברים לילדים, כבוד את אביך למען ייטב לך, להבטיח להם גם טובת עולם הזה, כדי לזרום בקיום המצוה.

הקב"ה ביראת שמים שלנו, ובמצות שבת שאנו מקיימים, על כן לעומת זה ה' ממלא גם האוצרות שלנו למטה, ואמרו (שבת קי"ט). עשירים שבשאר ארצות במה הם זוכים, בשביל שמכבדין את השבת ע"ש. וכל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו (שם קי"ח). וזהו שאמר להנחיל אוהבי י"ש, נוטריקון י'ראה ש'בת, לאותן שאוהבין אותי ביי"ש, אשלם להם שכרם, ואוצרותיהם אמלא.

*

והנה בגמרא (שם י'): הקשו, דלמה הוצרך משה להודיעם מי נתנה להם, הלא מילתא דעבידא לאיגלוויי הוא [מי נתנו לו]. ומשני מתן שכרה לא עבידא לאיגלוויי [והוא הודיעם על ידי משה בעל פה מה שכרה] ע"כ. ובפשטות שהודיע משה לישראל כל מה שגילו לנו חז"ל (שבת קי"ח): בהטובות רבות שהאדם זוכה בזכות שמירת השבת.

ויש לומר עוד דאיתא בגמרא (שם) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים [כלומר אין לה קץ] ע"כ. ויש להבין הלא כל העולם כולה יש לה קץ וגבול, ואיך יתכן ליתן לאדם בו דבר שהוא בלי קץ. ולא עוד אלא שגם בזמן יש לה קץ, דהרי שית אלפי שנים הוי עלמא (סנהדרין י"ד). וגם הרי אם נותנין שכר לאדם אחד על שמירת שבת, הרי כבר השני מוגבל, שאי אפשר לו לקבל מה שניתן להראשון. ונראה הכוונה דאיתא בגמרא (ברכות נו.) דשבת הוא אחד מששים לעולם הבא, ומעין עולם הבא יום שבת מנוחה. ונחלת עולם הבא הוא לנצח נצחים, עולם שכולו ארוך, והיא נחלה בלי מצרים וגבולים, אלא נצחי לעולמי עד. והמענג את השבת נותנין לו בעולם הזה חלק מנחלת העולם הבא שהיא נחלה בלי מצרים.

והנה כשנותנים מתנה לאדם טבעת יקר, והיא מונחת רצוף בתוך כלי זהב, אז יש להודיע להמקבל אשר חוץ מהחיצוניות שהיא גם כן כלי חשוב, יש בתוך תוכו עוד חפץ שהיא חשובה עוד יותר ממה שנראה בחוץ, שאם לא כן יתכן שלא ירגיש בו. כמו כן היא בהמתנה טובה של

חפץ יש לי בבית גנוז ואני מבקש ליתנה במתנה לישראל, ומה זה מתנה יש לי.

אכן יבואר לשון חכמים על פי המדרש (שמות פ' א') על פסוק וירא בסבלותם (שמות ב"א), ראה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה מי שיש לו עבד אם אינו נח יום א' בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום א' בשבוע הם מתים. אמר לו לך ועשה להם כמו שתאמר, הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח ע"כ. ומבואר בספר תנא דבי אליהו שהיו מתאספין יחד, והיו מזכירין שהמה בני אברהם יצחק ויעקב, ונשבעין זה לזה שלא ישנו את שמם ואת לשונם ושיהיו גדורין בעריות וכו'. והדבר הזה היה חביב מאוד להקב"ה, שאף ביום שנחו מאויביהם לא עשאוהו יום הבטלה ולצחוק בו בהבלי עולם, אך פנו לבבם אל האלקים מן העבודה, וזאת עשאוהו בעצמם אשר לא צוה אותם ה' בזה. והיה זאת נחשב לפני הקב"ה כאילו ישראל נתנו לו מתנה זה השבת. ועל כן אמר מתנה יש לי, שקבלתי מתנה מישראל, ושבת שמה, ואני רוצה ליתנה לישראל, בכדי שיהיו מצווין ועושיין ויקבלו שכר על זה, כי גדול המצווה ועושה ע"ש. אם כן השבת שנמצא בבית גנוזו קיבל ה' במתנה מהכלל ישראל, והניחו בסגולת מלכים שלו בבית גנוזו, ומשם נתנה חזרה לנו.

וזהו המשך הכתוב, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, ששורשו יראת שמים שמכניע עצמו לקיים מצות בוראו, שאין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים, וגם ושמרתם את בריתי זו שבת, שהיא המתנה טובה שישראל נתנה בבית גנוזו עוד במצרים, אז והייתם לי סגולה, דבר זה יהיה מונח באוצרותי, שזה אי אפשר לי להשיגה רק על ידי ישראל שמקיימים מצותי, שהבחירה היא בידם ולא ביד הקב"ה, כי בשאר כל הסגולות הרי כי לי כל הארץ, ועל כן אין לי שום חפץ רק במה שאתם מקיימים מצותי.

ונראה דעל זה אמר הכתוב, להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא (משלי ח-כא), כי במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ט), וכיון שאנו ממלאין אוצרותיו של

על עצמו, אלא גם על בני ביתו שיוכל לגדלם להיות אנשים כשרים יראי ה' וחושבי שמו. אשר העצה לזה להסתובב תמיד בין אנשים כשרים, כי הרבה חברותא עושה.

וגם על זה רמזו, כל המוריד דמעות על 'אדם כשר', היינו שיזכה הוא עצמו להיות אדם כשר, ובני ביתו יהיו כשרים, דמעות הללו חשובים מאוד למעלה, עד שהקב"ה סופרן אחת אחת ומניחן בבית גזויו, וכל דמעה ודמעה שמוסיף על זה, יש לה חשיבות מיוחדת עד שהם ספורים כל אחת ואחת לעצמה.

ויש לומר דזה נרמז בשם שד"י, שאמר יעקב אבינו וא-ל שד"י יתן לכם רחמים (בראשית מג-יד), נוטריקון יראה 'שבת ד'מעות, היינו השלש הדברים שנתקבץ על ידינו להיות באוצרו של המלך, הם יעוררו למעלה להתמלא רחמים עלינו.

וכאשר עומדים כבר בשבוע האחרונה של ימי השובבי"ם, יזכנו ה' לקדש עצמינו בהימים הנעלים הללו, להתחנן אל ה' מעומקי לבבנו שנוכה אנחנו וזרענו להיות אנשים כשרים, וכל תפלה ואנחה ודמעה יש לה חשיבות מיוחדת למעלה. ולקבל על עצמינו לנצל את המתנה טובה שניתן לנו מאת ה', היא השבת קודש, למצוא הטבעת היקרה שמונחת תוך תוכה, קורת רוח של הנחלה בלי מצרים. ויש לומר דעל זה אומרים (בומירות לשב"ק) ואשרי כל חוכה 'לתשלומי כפל' מאת כל סוכה שוכן בערפל, כי עולם הזה נברא באות ה', ועולם הבא נברא באות יו"ד (מנחות כט.), ואם כן בריאת העולם הבא נברא באות שהוא כפול מהאות שבו נברא העוה"ז, כי אות יו"ד מספרו כפול מאות ה', ואשרי כל חוכה 'לתשלומי כפל', שיזכה בשבת לקורת רוח של חיי העולם הבא, לטעום מהתענוג הרוחני שיכולים לזכות בשבת קודש. ובזכות זה ימלא ה' גם את אוצרותינו בחזרה, להוושע בכל מיני ישועות עדי נזכה לראות בשמחתן של ישראל בב"א.

שבת, חוץ מחיצוניותה שגם כן חשובה מאוד, יום מנוחה וקדושה, וקראת לשבת עונג, הזוכה מוצא בתוך תוכה תענוג נפלא של חיי עולם הבא, שעה קורת רוח שעולה על כל חיי העולם הזה. וזהו מעין מתן שכרה של מצוה, שהיא נחלת האדם בעולם הבא, ובשבת מתקיים בו עולמך תראה בחיך (ברכות יז.). והנה השבת עצמה מילתא דעבידי לאיגלויי היא, אבל מתן שכרה, היינו אחד ממששים בעולם הבא שטמונה בתוך השבת, שעולם הבא היא מתן שכרה של ישראל, זה אינו מילתא דעבידי לאיגלויי, שהרי הרבה בני אדם פשוטים לא מרגישים אותה, על כן לך והודיעם מה טמון בתוכה, ומה יכולים לזכות כשמנצלים את השבת שהיא יומא דנשמתיין.

*

אבל באמת מצינו עוד דבר שהיא נמצא באוצרו של הקב"ה, והוא מה שאמרו חז"ל (שבת קה:) כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גזויו ע"ש. וזה עולה בקנה אחת עם האוצר של יראת שמים שיש להקב"ה, כי כל המצות שאדם עושה יתכן לפעמים שהם נעשים מתוך פניה ולא מיראת ה', שאמר ונעשה מצותו. אבל לבכות על אדם כשר שנסתלק, זה לא יתכן במציאות רק כשהאדם גדוש ביראת ה', אז כואב לו אבידת אדם כשר, שנחסר הנחת רוח למעלה מעבודתו, ולכן דמעות אלו חשובות מאוד, וסופרן ומניחן בבית גזויו של האוצר של יראת שמים.

אך יש לומר בזה עוד כוונה, כי הרבה תפלות ובקשות צריך האדם לשפוך שיח לפני קונו, ולבכות מעומקי לבבו, שיזכה הוא עצמו להיות אדם כשר, הרי נסיונות האדם גדולות מאוד, ויצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואין לו הכחות להיות גבור הכובש את יצרו. וגם אם אינו במדריגה ומצב שיבקש רחמים להתגדל להיות בגדר צדיק, אבל להיות אדם כשר כפשוטו להתנהג בכל דבר על פי דרכי התורה, זה שייך גם לאנשים פשוטים. ולא רק לבקש